

De perfectione cordis.

Tractatus per modum dialogi de perfectione cordis a magistro Johanne de Berson compositus. anno. D. cccc. xxiij. Theologus loquitur ad animam christianam,

Diliges dominum deum tuum ex toto corde, Cum hoc tibi preceptum sit o anima christiana. tu ad impletionem eius. totum cor preparas et vigilanter intendes. **A.** Desidero agnoscere. totalitatem cordis in quo consistit. quoniam tot varijs et ad varia motibus continue spargitur. et nunc hac nunc illac celeriter dividitur. quod vix aut nunquam totum in se collectum feratur in unum. presertim spirituale et invisibile. quale deus est obiectum. **T.** Totum sicut dicitur Aristotele. idem est quod perfectum. Perfectum vero dicitur illud cui nihil deest. Si autem hec perfectio simpliciter et absolute consideretur. solus deus perfectus et totus est. quod solus est cui simpliciter nihil deest. in quo scilicet omne illud est. quod melius est esse quam non esse. **A.** Hec ita esse nescio. fides philosophica et metaphysica demonstratione perficitur. Verum aliter loquor de totalitate vel perfectione. cogit hec verba. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. **T.** Recte sentis et dicitur o anima. Propterea totalitas aliqua vel perfectio dicitur in creaturis secundum quid vel contracte. dum videlicet alicui rei nihil deest eorum que sibi competere debent. iuxta hanc vel illam conditionem sue speciei vel nature. vel gratie supradite. Sic enim dicitur homo perfectus in corpore. dum nihil corporis deest quod ad eius integritatem et compositionem pertinet. sed membris omnibus plene donatum est. **A.** Holo per multa vagari. Dic in proposito. Quid sit cor totum vel perfectum. Non quidem perfectione nature sed moris et gratie. Sic enim se circumstantia iubet intelligi. **T.** Triplex solent magister. ipsa quam queris totalitas cordis distingui. que sub quadam latitudine unita. totalitas dici potest. diversos secundum maius et minus gradus habens. Unde cor totum seu perfectum dicitur. quod spiritus sanctus inhabitat per gratiam gratum facientem. quoniam tali cordi sic se habenti non stat ut aliquid desit eorum que sibi necessaria sunt ad salutem. Jam enim non in gratia. sed in mortali culpa esset. si careret necessarijs ad salutem.

A. Diligent igitur deum ex toto corde. et istud implent preceptum pueri noviter baptisati. Dormientes etiam adulti dum sunt in gratia. imo et vigilantes dum venialiter peccant cor spargentes per varia creaturarum oblectamenta. salva tamen caritate. **T.** Illi quos dicitis. quemadmodum dicitur deo placere per fidem. sine qua impossibile est placere deo. dicitur in super deo placere et credere. Ita et dici possunt deus ex toto corde diligere. quia etsi non actualiter. tamen et habitualiter cor habent inunctum deo. **L.** Tertium distensio varia cordis per venialia. cum non avertant a deo. non expellit cor extra latitudinem totalitatis seu perfectionis de qua loquimur. Habet autem sicut premissimus hec latitudo totalitatis gradus aliquos. vides licet tres in genere. quorum gradus modo numeratus est in finibus. Alius est supremus in beatis. ubi cor ferè actualiter et assidue secundum caritatis motionem in dei dilectionem et amorem. ita quod nihil est quod retardat. aut rumpat aut interpolet. aut impediat huiusmodi continuationem cordis in dei latitudinem. Tertium et huiusmodi medium nominamus gradum. qui secum venialia actualiter admittit. Hec solum perficitur in ipsum cor per caritatis habitum. sed frequenter per actum. quantum humane vite huiusmodi fragilitas agi sinit. quousque ad beatitudinis finem non attingat. **A.** Placet hec distinctio. Sed ex ipsa perfestim sequi videtur. omnem existentem in gratia habere statum perfectionis. **T.** Quare. **A.** Quia perfecte deum diligit ex toto corde. et hoc actualiter sepe ut adulti. vel solum habitualiter ut infantes baptisati. **T.** Utique sic fieri necesse est. quoniam omnis talis est in statu salutis eterne. et religionis christiane. qui status merito perfectus habendus est. **A.** Quid sibi volunt igitur tot de statuum varietate et perfectione conquisitiones. si status unicus christiane religionis sufficiens sit status perfectionis. **T.** Presupposito semper et retento eo quod nunc intulimus. nec aliquis ambigere debet christianus. quod perfectio statum humane vite consistit in caritate. Multi consequenter conati sunt tradere modos et media non in quibus essentialiter consisteret perfectio cordis. Iuxta Cassianum coll. prima. sed per quam media perfectionis talis tanquam finis attingeret. et moderaretur. vel roboraretur efficacius. quam iuxta predicta perfectionis huius latitudo. suscipit in se maius atque minus. **A.** Superflua

recordis.

(medicā curiosa) videt esse de statuū perfe-
 ctione talis locutio; Itaq; nūquid legisla-
 tor xps/ qui de^o est/ cui⁹ pfecta sunt opa/ p-
 fectaz/ dedit legē/ que pneret media omo
 diffima retinēdi statuū pfectionis euāgelice
 et in magis ac magis pficiēdi/ per opa nūc
 cōsilioz/ nūc medijs istis/ et nūc illis/ pro
 qualitate psonaz/ tempoz/ r loco/ cū ce-
 taris circūstantijs/ que creberrime variant;
T. Fuit tpe **Constantien.** filij quidā il-
 lic frater ordinis pdicatorz/ asserens nullū
 esse posse in statu pfectionis/ nisi tria vota
 cum pessione solēni susciperet; **Examina-**
ti doctores theologi obiecerūt de xpo qui
 nō ista vouit/ imo nec apli oīnes/ nec disci-
 puli/ nec virgo maria; **F**lam in ecclia pri-
 mitiua qn̄ erat pfectō xpiana/ qn̄ erant eis
 omnia cōia/ qn̄ null⁹ egens erat inter eos;
Agit q; vxores habuerunt multi/ sicut ex
 anania r vxore sua colligitur; r de petro cō-
 stat; **Q**uid rursus q; hec assertio statui pre-
 latoz qui dicunt seculares detrahūt/ quos
 tria hec vota nō fecisse cōstat; **A.** Non
 ne plati oēs/ imo r clerici vniuersi in sacris
 ordinib; pstituti votū habēt castitatis/ nō
 qualecūq; sed solēne/ quale dirimeret mīri-
 moniū iam ptractū; **T.** Hūc fateor q;
 uis nōnulli taliū vel nesciant vel nō atten-
 dant; **I**deo q; nō exp̄sserūt verbo illud vo-
 tum/ qd̄ factō p ipsaz ordinis susceptionez
 pfirmauerūt/ quēadmodū nouitius trans-
 acto anno iudicat p̄fessus/ vtens vestib; p-
 fessorū/ nec reclamās verbo; **A.** **U**t vi-
 deo iam nō pōt de impfectione status iste
 culpārī et carentia voti castitatis; **S**ed qd̄
 de altero duplici voto dicet; **T.** **C**olli-
 gitur in primis ptra dictū fratē q; votum
 vniū pōt fieri nō additis alijs/ r hoc in secu-
 lō; **C**olligit deinceps/ q; sacerdos secularis
 habet statuū pfectionis saltē in hac perpetua
 subiectōe voti castitatis; **C**olligit tertio q;
 si iuramēti vinculū/ si p̄terea fides i bap̄tis-
 mo pmissa/ nō min⁹ obligant deo q̄s votuz
 voluntariū/ nihil phibet sacerdotes h̄mōi-
 canonicos/ collegiatos/ r reddituatos/ sta-
 tum pfectionis obtinere; **A.** **E**xpecto
 declarationē; **T.** **S**iquidē facilis est/
Nōne quilibet taliū debet obedientiaz su-
 premo abbati christo/ r eius vicario supre-
 mo/ r cōter inferioribus vsq; ad decanum
 suū/ vel alterū imēdiate sibi pposituz/ quo-
 cūq; noīe dignitatis appellet/ sit vn⁹ sint
 plures in vniū sicut capitulū; **E**cce obediē-

tiam/ r vt sepe iuramento firmataz; **J**urat
 omnis de nouo gremiō vniuersitatis in-
 grediens rectori suo; **A.** **C**iviliter in-
 telligit tale iuramentū/ nō de omnib; vni-
 uersaliter/ sed quātū se potestas ordinaria
 rectoris extendit; **T.** **F**atendū est pla-
 ne sic intelligi; **S**ed nec aliter iuramenta
 vel vota religiosoz sup obedientia plena-
 ria respectu suoz superioruz; debet accipi-
 dum videlicet superior iubens regule se cō-
 formet; **A**lioquin in multis quilibet voto
 cōstrictus regularis obseruātis h̄re potest
 et velle r nolle; **I**sti latius/ isti stricti; **P**o-
 test quoq; iubenti cōtra limites regulares
Abbatī vel priorī cur ita facis dicis/ sed nō
 passim aut leuiter sine grādi cā; **A.** **U**i-
 deo quēadmodū pcludere vis/ obedientiaz
 am in secularib; prout in monachis inues-
 niri; **S**ed quid de voto paupertatis indu-
 ces/ cum seculares sint pprietarij/ sunt sub
 distinctis tectis/ sint in distinctis mensis/
 sint ementes r vendentes/ dantes r mutuā-
 tes; **T.** **U**idetur istud nō obstare per-
 fectioni paupertatis/ si fuerit apud tales in-
 situm veraciter illud p̄phetiū/ diuitie si af-
 fluant nolite cor apponere/ vt sint talibus
 vtentes/ quasi nō vtētes; **Q**ualis erat pau-
 lus/ q̄les apli/ quos fortassis dicit **Aug.** iō
 altissimā vouisse paupertē/ similis de casti-
 tate r obedientie votis; **Q**d si taliter habe-
 re diuitias sit impfectum; **D**ic mihi de tot
 abbatib; / priorib; / ceterisq; plurimis reli-
 gionū/ p̄fessorib; quid censebit; quos con-
 stat nec sub eodē tecto iacere/ nec in eadem
 mensa p̄medere/ sedere cū ceteris/ qui ven-
 dunt/ emūt/ dispensāt/ agunt demū in nul-
 lo qd̄ appeat secularib; reddituatis dissimile;
A. **G**randis potius inuenit ad
 huc differentiā/ qm̄ portio data secularib;
 de ommuni dōtatōe tot⁹ ecclie sine dū diuisi-
 ditur id qd̄ ommune est p singulos/ cedit in
 verū dominiū cuiuslibet; **N**ō sic apud reli-
 gionū p̄fessores/ quozū multis pmittitur
 vsus rerū plurimarū/ vel p dispensatōe in
 alios/ vel p sua sustentatōe/ dñio semp apd̄
 superiores remanēt; **T.** **D**icūt scio ta-
 lia plures eoz/ si vero magna psaliter sua
 seruat/ ipi p̄siderent; **N**eq; leuiter vel arro-
 ganter seculares dijudicent/ qui cū suo/ q̄
 lem notant impfectionis/ dominiū/ p̄nt
 vsū modestū/ ne dicamus modestiorem
 frugaliter exercere; **C**oncludendum igitur
 ad vniū/ q; solus status religionis xpiane

De perfectione cordis

sub abbate rpo est status perfectionis, sicut solus est caritatis et salutis, extra quem nec salus stat, nec perfectio, Sicut tamen in sua latitudine perfectionis viae multae, quedam plures, quedam minus ad propedemum propinquantes. **A.** Quid sibi blandiuntur ergo religionum professores et institutores? **T.** Existimant quod regule per eos date vel explicate dum sub quadam perfectione et obligatione retinent suos professores, quos cum vocabulo religiosos dicimus ipsam statum ingrediuntur, non quidem perfectionis iam habite vel exercite, sed adipiscende. **A.** Ecce iam diuertunt isti a vera significatione huius quod est perfectio christiana, dum fatentur homines in religionis statu positos esse non ad hominum perfectionis exercitium, quod certe premissis repugnans est. Est enim christianus omnis in statu perfectionis exercite, dum sibi vacat pro loco et tempore, hoc etiam ex promissione seu voto perfectionis baptismalis, custodiendo obedientiam, castitatem, et pauperiam iuxta vocatos sua, et si non semper in actuali exhibitioe tamen in animi preparatione, et habitatione iuxta precepta deducta. **T.** Concedere non veniat de nobis, ubi dicitur, Rursus omittenda est hominum discipulatio super perfectione statuum, quoniam sapere videtur pharisaica gloriatioe, per quam perfectiora scripsit apostolus sua profundissima ad Romanos, epistolam, Concludens salutem nostram esse ex gratia dei, ut non glorie ante eum stulta presumptio omnis carnis; Porro quod de statu sui perfectione gloriatur, Recogit quod non in statu perfectionis esse, sed perfecte vivere laudabile est. Penset quod quanto gradus altior, tanto casus grauior. Terreat illud Augustini Aristotelico sermone verbo Inberemo bene vivere summa perfectio est, male autem vivere summa damnatio. Et iterum, sicut inquit, non facile inueni meliores, quam qui profecerunt in monasterio, sic nec eis quod defecerunt deteriores. Utrum vero plures in talibus votatis perfectionis statibus proficiant quam deficiant, nolo te curiosam esse in inuestigando, nec temerariam in iudicando, nec superbam in pretentione, nec garrulam in disputando, quia in multorum moribus per dolorum et conuersationibus magis quam in codicibus et disputationibus veritas experitur, que concludit apte religiones huiusmodi facticias, nequaquam dare perfectionem, sed frequenter in contrarium eius quod intenderunt, non sui, sed ab utentium vicio, vel ex improportionis suis moribus vite, seu viuendi regulis se fortassis altioribus miserabiliter dilata-

buntur. **A.** Fiat mihi secundum consilium tuum, quoniam quidem in omni statu perfectionis homines inuenire contingit habentes obedientiam, castitatem, et pauperiam in animi promptitudine, secundum quam in seculo dici possunt obedientes, et in matrimonio casti, et in maximis diuitiis pauperes spiritu. Ac exinde producitur ex his medijs ad augmentum et perfectionem caritatis, supra multos in religione in celibatu, in mendicitate, viuentes. **T.** Recre dicis, si tamen sollicito tibi precaueris ab erroribus Ioviniani et aliorum similibus detractum perfectioni consilio, qui confundere videbantur ad unam equalitatem seu pariam meritae coniugium cum virginitate, esum carnis, cum ieiunio, obedientiam regularem cum seculari libertate, diuitias cum pauperie, vindicationem licitam iniurie proprie, cum indulgentia et mansuetudine, ita de consimilibus. **A.** Absit ut ita desipiam, ut obseruationi detractam consiliorum, Quauis enim non obligent hominem ad obseruationem suam, quoniam iam non essent consilia sed precepta. Nihilominus teneor assentire quod discreta consiliorum obseruatio, ceteris paribus est perfectior quam in modo preceptorum. **T.** Docte loqueris et discrete de obseruatione consiliorum, dum iungis quod sit discreta, et addis ceteris paribus, Potest itaque fieri, quod prebere alteram maxillam percipienti, aut dare pallium tollenti tunicam, et ita de consimilibus sit viciosum, dum percipientis aut percipientis per impunitatem fit deterior, et in perniciem rei publice dissimulatio talis vergit, Contingit iterum, quod homo non obsequans consilia per votum, nec per actualis operis exhibitionem, habeat intensiorem et certiore in corde preparationem eadem obseruandi consilia, dum impletionis faciendi sibi necessitas vel utilitas occurrerit, Quis non dixerit plures valere aurum quam plumbum, sed ceteris paribus intellige, Nam multum plumbum maioris est pretij, paucissimo auro, Sic comparationes semper examina, quoniam vix aliter est quam comparata bene se possunt excedentia et excessa. **A.** Concedimus itaque esse, Sed nunquid perfecti est ista tria bene, obedientiam, castitatem, pauperiam sub voto sicut habent religiones, quos Anselmus noiat facticias, quoniam facte videntur post institutionem legis euangelice, ut ea que consilio erant fierent sub precepto, homo qui subderet se perpetue seruituti propter illum cui seruire regnare, et cuius vincula sunt alligatura salutaris.

Ac p inde mutet statū de qdā libertate secu
 li in ppetuo sub voto iugū. **• T •** Habz
 hoc ois doctoz snia / q op bonū factū cuz
 voto / circūstantiā accipit q de se meliorat
 ipm. **• Et q religio q̄libet facticia / p̄sistit es
 sentialit in h̄ triplici voto q̄uis in regulis
 z institutiōibz alijs varia sit z lata dīa. ma
 xime inter varietatē finis pximi sub deo fi
 ne p̄ntēto. Sorrit deniqz talis q̄libet reli
 gio nomē stat⁹ rōne iā p̄acta / imo z status
 p̄fectōis fm̄ modernos. antiqz silētibz ap
 pellant. **• A •** Duo pacto pōt istud nomē
 tam egregiuz z nobile / plurimis q̄ sunt in
 hmōi religionibz p̄fessi / uenire / q̄s esse ne
 mo negat multū imp̄fectos vel ex ignoran
 tia. vel ex naturali z morali impotētia / vel
 ex certa malicia. **• T •** Rñsio iā sicut z ob
 iectio p̄acta est. **• P**ro cui⁹ elucidatōe ple
 niozi distinguit loquētes de p̄fectōe statu
 um / q stat⁹ est aliqz p̄fectōis nō vt habite
 sed ad ip̄scēde. qm̄ in ipm̄ z p ipm̄ satagit
 p̄fites p̄fectōez ad q̄rere / nō q̄licūqz mō. sed
 sp̄alit p̄ tria vota. cū āneris regule z insti
 tutis. **• Est inq̄unt ali⁹ status p̄fectōis vt iā
 habite z exercēde in alios. q̄le dicūt esse sta
 tū plātōis / ad quē spectat alios nedum ses
 ipos / purgare / illuminare / pficerē tanqz hie
 rarchicū statū in ecclia. **• A •** Ecce iā ap
 p̄bare videt̄ hec distinctō illud qd̄ cābat̄
 iproprietate locutiōis / dū stat⁹ p̄fectōis ille
 dicūt q̄ nō ex se p̄fectos h̄z / sed pficiēdos / vi
 deat logic⁹ si seq̄t. **• I**ste est stat⁹ p̄fectōis ad
 quē rēde. ergo ē stat⁹ p̄fectōis. **• N**ūquid nō
 ap̄t vocat̄ scola / vel via / vel disciplina ad
 p̄fectōez ad ip̄scēdā. qz stat⁹ p̄fectōis abso
 lute. **• Q**uis diceret q̄ religiosus est in statu
 glorie p̄petue / est tñ in statu talis glie. non
 quidē adeptes sed ad ip̄scēde. **• T •** No
 lum⁹ vt p̄dixim⁹ vbi de re p̄stiterit deserui
 re p̄tentiōi de noie. **• P**ropterea neqz repu
 tam⁹ hic insistentū si stat⁹ curatoz debeat
 dici stat⁹ / vel tñmō grad⁹ / vt cēdat̄ gra
 dus p̄fectōis exercēde / z nō stat⁹ / fm̄ illos
 qui nō dicūt eē statū sine voto / vel obliga
 tione p̄petua. **• A •** Si cēdat̄ hoc illis
 rōne sūt curati suis ecclijs sel suscepti ob
 ligati / nō cedere / nō fugerēt qz veri pasto
 res / quē ad modū suis sūt astricti maiores
 plati. **• T •** Dicūt q̄ nō z h̄ ex duplici si
 gno / primo qz p̄nt intrare religionē absqz
 sp̄ali dispēlatōe pape. nō sic ep̄i. **• R**ursus
 qz facultatē h̄nt liberā resignādi vel pmu
 tādi. q̄lis nō cēdit ep̄is. **• A •** Diuersi****

tas arguit ex hac duplici radice / qz vbi ma
 ius piculū vbi cauti⁹ agēdū fuit. **• E**sset autē
 mai⁹ piculū si fas esset ep̄is passim ecclias
 suas dimittere / qz de curatis. **• N**ihilomi⁹ ē
 p̄portional obligatio iure diuio curato ad
 suā ecclia / z platoz maioz ad suas cathe
 drales / ita scz qz neutris licitū ē absqz ratō
 nabili cā deserere ceptā ecclia. **• S**z euidē
 tior cā req̄rit / vbi mai⁹ vt dictū ē imineret
 piculū. **• D**inc de platis papa retinuit sibi
 cognitōez sp̄ale. nō ita de curatis. **• T •**
• Probabilis ē ista rñsio. q̄ p̄sequēt̄ ifert
 curatos eē tā in ḡdu qz in statu p̄fectōis ex
 ercēde. **• N**ō ita de religiosis / qz vt tales. p̄cis
 si sūt. nō p̄sūt ceteris. nec sūt sacerdotes nec
 clericū / nō monach⁹ dī q̄si sol⁹ / z plāgens
 seu dolēs. **• A •** Duo pacto igit pōt ali⁹
 qz curat⁹ deserto statu p̄fectōis maior⁹ ad
 statū mioris vltro descēdere. vt monach⁹ fi
 at. **• T •** Dicēt aliqz qz hoc nō pōt nisi rō
 nabilis cā subsit. cui⁹ cāe p̄gnitōez / papa re
 liq̄t eoz / scie. **• E**st autē rōnabilis cā / si cura
 t⁹ videt̄ eē se scādulosuz pp̄lo suo. si penit⁹ i
 eptū / sufficiētē / z ignaz. p̄ suscepti regimi
 nis officio / q̄ cāe sufficiētes sūt etiā in ep̄is
 vt a papa. vel sp̄otanei. xl̄ inuuiti trāfferant.
• A • Douet ex diuerso nonnullos ista q̄
 sit trāslatio de monachis i ep̄os. **• A**duerfat̄
 inq̄t talis assumptō duplici voto / obedie
 scz z paupertatis / qm̄ z diuitias h̄nt sine p̄fe
 ctionis diminutiōe. put ab eis cēdit. ē a
 suis abbatibz cū regularibz disciplinis ab
 soluūt. **• T •** Rñdēt isti diuitias se h̄re i
 ep̄iscopio. **• N**ō in p̄rietate possessiōis / sed
 in officii dispēlatōis. **• D**at̄ exēplū de m̄ri
 monio. qd̄ dat̄ primo homi in officii. p̄pa
 garōis / nō in remediū libidinis / vt mō da
 tur aliquibz hac sola de cā. qz esse p̄stat nō
 idoneos ad p̄lificandū. **• S**ic inq̄unt diu
 tie retinent̄ a q̄busdā vt secularibz. pro solo
 sui solatio / nō in officii. **• E**cōuerso repit̄ i
 platis monachis / q̄ diuitias q̄bz añ renun
 ciauerūt nō amplectunt̄ in platura p̄ sola
 tio p̄prio magis qz antea / sed ad dispēlatio
 nis obsequosum in paupes officii. **• A •**
• Desup ē inspector de. q̄ nouit intētiōes
 cordis alr in pluribz se h̄re q̄ dicit. **• O**pibz
 credite. **• T •** Loq̄mur h̄ nō q̄les sint / s̄
 quales eē debeāt monachi dū platuras as
 sumūt. **• Q**ui p̄terea nō absoluūtur ab obe
 dientia / s̄ mutāt illā sub sumo p̄tifice. q̄n
 tū z q̄liter priorē vitāz viderit regularē nō
 posse cum p̄lationis executione seruari.

De perfectione.

A + Confirmat hoc ea que sup seculariū obedientia disseruisti. Sed nūquid super esse difficultas maior videt in mendicantibus/ qui iam vix nequeunt vere dici mendicantes/ cū suppetat eis ius plenum diuini naturalis et positiuū/ recipiendi tpa/ lia a subditis/ ita vt ipi iam nō solo titulo naturalis necessitatis accipiant necessaria qui titulus solus pprie reddit medicantes/ esse simul et dici. Alioquin reges gentiū/ et omnis hō generaliter accipiens aliquid ab altero qui dat sponte. dici possit mendicare. **T** + Diceret aliqui mendicantes id circo remanere/ qz titulo possessorio renūciant/ et solo quo pnti sunt titulo paupertatis aut naturalis necessitatis petunt gratia/ nec vrgent si negent/ nec titulo iuris diuini vel naturalis impellunt hoc p causa sua/ sed de paupibz curant certant/ et disceptant. **A** + Fateor ita vel dici vel fingi posse/ sed veritas nec illudif/ nec cassat. **T** + Sic volunt dici xpm fuisse mendicantem/ nō quoniam esset dñs vniuersoz. Quid enī verius/ sed abdicauit a se et si nō dominiū tamē dominij vsu. Sic voluerūt aliqui nedum monachos/ nedū clericos/ sed platos omnes cū papa et cardinalibz debere paupes esse/ vel mendicos. exemplo xpi mgi. Dicunt alij minus in tate loquētes qz ecclesiastici seculares/ et si nō mendicet/ viuūt saltez de elemosinis qsi scz pure gratis collata susceperint/ et nō vt oparij digni cibo suo/ dño pro se et alijs deseruientes.

Secunda pars principalis.

O dicimus interim materiam hanc medicitatis/ que est difficultates et ambages attulerit/ pferim in regula minorz/ qui ex appropriationē assumūt/ et in pprio/ et in p muni/ multitudo decretaliū extrauagantiū nunc istarū/ nunc illarū/ maxime tpe Joh. xxij. satis insinuat. Reuertat orō sermo noster ad initij/ qd erat inherere sup cordis totalitate seu perfectione/ vbi questio surgit scitu digna/ scz si cor teneat pro sua pfectione/ uanda/ semp illud agere qd reputauerit eē deo placēt/ meritis maioris. **T** + Resoluit hec questio tua sub generalioribz terminis. Si ppositis alicui duobz bonis i cōpossibilibz/ semp qd melius est/ illud eligere teneat. **A** + Placet resolutio/ pro/

sequere qd sit in ea veritatis. **T** + Fecerunt dicētes/ maius bonū dum pponit voluntati/ semp ampli/ mouere/ nec posse voluntate in electionē boni minoris tūc ferri. Alioquin data esset facultas libertatis i malū voluntatis. **A** + Scis particulū pificē. hoc esse danatū/ et tamē quid ad rationē taliū rñdet. elucida qz ppositis simul duobz disparibz in bonitate/ semp minus bonū ppatū maiori habet rationem malū. Volūtas aut nunqz ferri pōt in apprens malū/ fm dionys. et aresto. qz nemo ad malum aspiciens opat. **T** + Fortiter opōnis. sed vtrūqz dissoluit. si pfunderespiciatur. natura liberi arbitrij/ qd est facultas rationis et volūtatē/ siue liberū de ratione iudiciū. Letere nimirū creature nō rationales ferunt in finē suū ex p determinatione superioris cause regentis/ nec habēt suā potestate modos oppositos tendendi i suos fines. Sed vno mō quelibet spēs opatur. vt vundo quelibet facit nidū suū pari mō. sic apis fauos. sic aranea telas/ sic formica colligit bladū. At vero rōnalis creatura/ quia pcepit p insitā et pinctā ratione/ diuersos modos ad eundē finem veniendi/ nec ad vnū limitat. facultatē habet hoc vel illo medio vti. Hoc aut nō est in malū. sed grande priuilegiū volūtatē. qzuis illo contingat abuti. **A** + Pōne salubrius esset humane creature/ qz instar aialij ligaretur. ad vnū psecutionis finis sui modū. quia p inde nec peccaret/ nec a suo fine deficeret. Pōne pterea sic videm in sublimioribus creaturis/ qz pfectiores inter eas sūt/ que sub paucioribz motibz finem suū cōsequuntur/ sicut deus in se pfectissim⁹ est/ qui nullo vel eget vel agitat motu. Tur igitur nō erit sic in inferioribz creaturaz. et in hominibz sicut in angelis. **T** + Volūtas optima sapientissima/ et ordinatissima pmi cōditoris/ in hominibz solerter attendenda est/ quoz duplex est status post primū innocētie depditū. vnus vic/ alius patrie. Verū illud erit in patria/ qd arguis de motu quadā vnitatē/ quē ad modū nūc exmultiplicas in angelis. Sed in via que data est ad merendū voluit altissim⁹ hanc bonis dare facultatē/ vt relinqueret eos i manu cōsilij sui. Alioquin/ necessitas limitata/ quā laudē/ quod meritū/ quod premiū reportaret. Huc accedit gratie donū/ paratū omnibz non remittentibz/ qd diuio

quodam et unico nec perturbabili ductu / p /
 mouet ad vltimū finē nostrū. nō minus q̄
 grauitas deorsum aut leuitas sursum.
 E. **A.** Superest prior mea obiectio q̄ minus
 bonū respectu alioꝝ incōpossibilis / habz
 ratioꝝ mali. **T.** Demū satis: sed neq̄
 unt oia simul dici. **Concedo** in primis. q̄
 volūtas nō pōt fieri in malū sub rōne ma
 li. cū bonū vel appens bonū sit p̄riū eius
 obiectū. **Quin** etiā min⁹ bonū maiori col
 latū incōpossibili pōt sub hac p̄cisa colla
 tionis rōne rōez h̄re mali / et ita nec poterit
 vt sic acceptari: verūtm̄ habetur hic duplex
 euasione seu remedij via. **Primā** dicim⁹
 facultatē suspensiuā / quasi mediā in velle
 et nolle / fugam et p̄secutionē / acceptiōnem
 et refutationē. **Cur** facultatis suspensiuē
 tanta virtus est in via? q̄ p̄positis quibus
 cūq̄ obiectis bonis aut malis citra vlti
 mū finē / imo fm plurimos ip̄o etiā vlti
 mo fine p̄posito / poterit se voluntas tenere
 in suspensio. ne neutriū acceptet vel refuter.
 s; se figat cū rōne q̄si p̄ deliberatura. **Hec**
 optet hic q̄rere quō pōt hoc fieri. qm̄ natu
 ra volūtatē sic a primo p̄ditore data ē sup
 agentia naturalia / vt nō rapiat̄ seu p̄pella
 tur mox irruere / sed se sistere fas habeat / ac
 p̄inde spaciū deliberatōis ne fallat̄ ita sibi
 cōcessum est. **Hec** est altera p̄ vitādis erro
 ribus et vicijis p̄sultior exercitatio. **Prudē**
 tie quidē nil obest ampli⁹ q̄ p̄cipitatio / ne
 q̄ rōem cōsulēs / neq̄ p̄sultenti morā gerēs.
A. **Videō** iuxta viā hanc non optere vt
 duob⁹ bonis inequalib⁹ p̄positis et incom
 possibilib⁹ / volūtas necessario velit maius
 bonū. **T.** **Nō** optet vt eligat / quia nec
 optet vt conferat ad inuicē illa duo bona.
 sed fertur vltro in obiectū suū. qd̄ in se bo
 nū est / et vt tale p̄ntat̄ sibi. **At** si p̄ges inq̄
 rere cur deserit maius bonū? **R̄ndebo** qm̄
 sola volūtas est sibi frequēter sufficiēs cau
 sa vel ratio q̄ istud eligit. et illud non. **Hec**
 exterior alia ratio querenda est. **Cur** istud
 vocant aliqui exp̄ientiā p̄rie libertatis vel
 vsum eius: vt si querat̄ a voluntate. cur ita
 facis / iure r̄ndeat illud satiricum inferens.
Sic volo sic iubed̄ sit pro ratōe voluntas.
Et ita q̄ nullū possumus in diuina volū
 tate respectu creaturarū. hoc vel illo tpe vel
 gradu vel specie cur aliud inuenire. **Sed**
 nec apud gr̄maticos in plurib⁹ impositō
 nibus terminōꝝ aliter dicunt / q̄ sic placuit
 impositōꝝ. **Quānis** causarū inquisitio p

pinquarū non frustra sit ad cognitionem
 diuinorum / nobis qui primaz et sufficien
 tem non sufficienter possumus intueri: q̄
 plene cognita nihil inscitum liquetur.
A. **Transi** nunc ad formam p̄posite du
 bitationis: apiendo non quid voluntas
 possit / sed quid agere teneatur. **T.** **Te**
 nebitur aliquādo minus bonum p̄epo
 nere vel acceptare / dum est alteri maiori in
 composibile: et hoc dum minus bonū ca
 dit sub p̄cepto. et maius est in solo consi
 lio. **A.** **Fateor** hoc. **Sed** ponam⁹ am
 borum quodlibet cadere sub p̄cepto. nō
 quidē simul / quoniā implicaret / cum po
 nantur incōpossibilia / sed sub distinctiōne
 qua tenet̄ iste vel vnū vel alteruz de duob⁹
 acceptare: nūquid peccabit minus bonuz
 eligendo / sp̄reto maiori? **T.** **Pendet** re
 sponsio maxime ex cōsideratione libertatis
 iam exposita / fm quam potest abbreviatio
 verbo dici / q̄ sufficit eligere minus bonū.
 non equidē sub hac ratione qua est min⁹
 bonū / sed quia bonū / et quia sub distinctiō
 ne. licet nō absolute p̄ceptū. **A.** **Red**
 das oro p̄spiciā hanc conclusionē: quesi
 non concedit̄ nescio quis hominū viator
 rum tutus erit / quin teneat̄ illud semp̄ age
 re / quod melius esse p̄spexerit. **Hoc** vero si
 quis compleat aut implere valeat circūda
 tus tot infirmitatibus / non satis inspicio.
Rursus ex aduerso militat̄ doctorū magne
 reputationis assertio / q̄ in p̄ficiendo regi
 minib⁹ animarū tenetur platus eligere me
 liorem. **Dilatat** illud qd̄ nolle fieri p̄fectū /
 iam contēnere est. **Hanc** regredi / est iam lā
 guere est circa p̄cepta dei. iam nō ex toto
 corde. ex tota mente. ex tota anima. ex om
 ni fortitudine. ex virib⁹ omnib⁹ diligere de
 um. quoniāz maiorib⁹ omissis dat homo
 se minorib⁹. **T.** **Potenter** ad vtrālib⁹
 arguis. **Stat** nihilomin⁹ veritas in robo
 re suo / cuius ignorantia scrupulos affert
 inetrificabiles. cōscientijs volentibus am
 bulare in via dei / dum vel in spem temera
 riam / vel in timorem irrationabilem dila
 buntur. **A.** **Tuum** erit igitur palaz fa
 cere veritatem hanc p̄cipue per manu du
 ctiones exemploꝝ m̄ morales et grossas /
 prout exigit hec materia. **T.** **Fiat.** **Nō**
 situamus mentis oculos in religionibus
 approbatis nec lapsis / vt **Carthusienf.** et
celestinoꝝ. **Hodie** enim celebritas agi
 tur: **Petri celestini.** **Sit** prior / habens sub

• 5 •

se quatuor fratres petrus, paulus, andream, Jacobum, Dicit eis conuocatis, Ecce quatuor sunt officia pro conuictu religioso complenda, Primum est continuatio diuini seruitij/vel diuini operis in ecclesia. Secundum est ministratio ciborum et aliorum necessariorum fratribus. Tertium est scriptura librorum quibus fratres informantur. Quartum speculatio diuino exemplo marie, sicut necessarium ministracionem habet martha, Pono dicit prior/electionem cuiuslibet istorum vni cuius vestrum/quis voluntas mea vel consilium magis declinaret in iungere tibi petro primum officium. tibi paulo secundum. tibi andree tertium. tibi iacobo quartum, At vero magister verbo christi ad cecum. Dic quid vis ut faciam tibi? **A.** Recipio casum et quid elicere vis expecto. **T.** Volo sane prius elicere quod vterque premissorum/ liber est acceptare vnum de quatuor. vbi et prior vnum fieri per alterum melius iudicabit non cogendo/ sed consulendo. **A.** Perge sequenter. **T.** Pergo dicens quod inter opera quatuor anteposita non dubium quin vnum sit de se et in genere suo melius quam alterum. Nihilominus dicit (arbitror) nemo peccare petrum si voluerit in illo quod de secundo loco vel tertio propositum est exerceri. **A.** Des aliud elucidationis exemplum. **T.** Sit homo multas a deo gratias habens. vnaque predicationis popularis. Altera lectionis doctoralis. Altera inquisitionis nouarum veritatum per profuturam hereticis. vna quoque solitaria quietis ad vacandum sibi contemplandumque celestia. Constat vtriuslibet harum gratiarum talentum esse commissum a deo. Constat preterea non posse simul vtriusque talentum homini posse ex equo distribui. Remaneat igitur oportet optio possidenti/ quam gratiam exequi ne vacua sit eligere/ excepto dumtaxat vterque necessitatis articulo/ quo casu vel simili iam non esset duorum dissimulium et incompensabilium electio libera/ sed ad vnum limitatio certa. **B.** **A.** Respicit exempla priora primum? Dic exemplum respiciens hominem ad seipsum. **T.** Querunt doctores si debeat homo semper pateri de peccatis. Respondet inter cetera multa. quod dolorosa contritio quibus possit obesse melioribus exercitiis/ quo casu possit obmitti continuatio sua. Sic dicit de compassione/ bus a primi calamitatis/ quam iubemur flere cum stentibus. nihilominus obmitti potest hec compassio vel recogitatio per bonis alijs

Diceret similiter super innumeris alioquin nunquam esset finis/ nunquam consilium certum/ nisi quod exercitium stabile circa quodcumque. nisi conclusio teneretur conformis ei que dicta est Sufficere potest homini deum querenti. deum toto corde diligentem/ si ea studuerit implere que sibi precepta sunt. Iuxta illud. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. **A.** Quid est igitur quod super instinctibus tot et tanta scripta sunt/ ut sequatur homo meliora quam inspirat ei deus. Hec laqueat (ut iam de gregorio sumptum dicebat) circa precepta. sed attendat que sit voluntas dei. non in modo bona. sed beneplacens et perfecta. Sic denique spiritalis discernens inter omnem diem. **T.** Deditur sum plurima per annos plurimos super instinctibus homini/ si posset fundari stabilis regulatio cordis nostri. tandem non inuenio regulam certiorum et fideliorum quam dei legem. iuxta illud psalmi. Consilium meum iustificationes tue/ in quibus. scilicet deus semel locutus est/ et idipsum non repetit. Scribit autem propheta terribile de sequentibus cor suum/ sententiam. Dimisit inquit eos secundum desideria cordis eorum. Ibi in adinventionibus suis. Vixit iste. qui crebro comonitus ut crederet amicorum consilio. Respondet se vti que velle/ imo et debere illud facere. Nam quis est ad errandum perclinior/ quam qui spreto aliorum consilio suo fesus fuerit. Subiungebant. Fac igitur hoc et illud quale consilium? Subsistebat inquires. Si sub pena peccati mortalitatis consulerent illud agendum sibi/ quo casu noller obniti sed eniti implere. Si vero deo centiam quadaam ratione vel rebus accommodadam taxat intendere suadere/ dicebat hoc remanere in arbitrio suo. quod non tenemur spiritus in omnibus meliora complecti. **A.** Noni que intelligi das silentio/ velle dares sui talis res sponsi ratione. **T.** Est incomprensibilis humane diuersitas complexionis vel conditionis/ nedum in pluribus hominibus/ sed in vno eodemque diuersis. non dico annis. non mensibus. non hebdomadis. sed diebus horis et momentis. Notum est insuper illud Aristotelem. quod delectatio in operatione tenet et auget illam. Et metrum vulgatum habet. Quod natura negat nemo feliciter audet. Et quoniam consuetudo est altera natura. hinc suadet ut quam quisque non tenet in qua nutritus est exerceat artem/ et sit contentus sorte sua. Cur non poterit sciens homo conditionis et inclinationis proprie per rationem vel consuetudinem dare

serali qđ opera delectabiliter exercitio, et si videat humilius statu suo. **Docm̄** obſuato iugiter, qđ preceptiua domini voluntas fiat, aut eam dum apparuerit implere paratus sit, dicens ex sententia illud oratio nis dñice, **Fiat** voluntas tua. **A.** Remanet adhuc post oia prior allegatio, qđ nolle fieri pfectū peccatū est. qđ iam non ex toto corde diligit deus. **T.** Imo dicunt tales qđ hoc est fieri pfectū, et ex toto corde diligere deū, dum cauēt in primis offendere criminaliter eū, dum p̄terea suscipiūt cum gr̄a p̄ actōe gratiā bonitatis sue, que nolūt eos obligare vt semp illud agere tenerēt qđ esset in se meli⁹, sed acceptat de paupcula nra mun⁹ obsequij qualiscūq; Neq; potestremo sic languēt circa precepta que sibi suscipiūt implēda, quin ista strēnue, vigi-
lanter, integre et quasi superogāter studeāt exercere. **Sintq;** in isto statu patientes atq; longanimes, non vt **Layn** vagi p̄ alie ni status oblectationes, nō profugi a facie tribulationū, quas suus secū status affert, scientes nullū prozsus esse viatoris status quem nō circūstent aduersitates plurime. **Propterea** non querit ob aduersitates sui status mori in aliū vel aliū fieri transitum, sed perstat patientia vincens eas, cum illa securitate conscientie, qua iudicat esse statum suum cum salute. **Alioquin** fateor vel mutandus esset, vel corrigendus, vel deserendus. **Nos** autē loquimur aduersus eos qui volunt in omnib; scire quid melius et quasi nō satis sit in christiano, si se sciat in statu salutis esse. **Neq;** tamen ad sublimiora quāq; prohibemus progredi. **Sed** neq; ad hoc semp teneri sentiamus, neq; semp expedire pronūciamus, propter instabilitatis detrimentū. **Quo** fit vt minora tenere fortiter, sepe sit consultius, q̄ assidua vacillatione ad prerupta niti. **Nos** supposita doceant exempla, **Petrus** eligens in se, qui seru inū ecclesiasticū, cōtinuabit illud, nihil aliud attendens, quod socijs nouerit impositum. **Paulus** ita ministrabit temporalia, vt non necesse habeant conqueri spiritualib; intendentes. **Andreas** industris fidelis scribet libros alijs profuturos. **Jacobus** itaq; se dabit deuotioni, ita studebit in celis conuersari, qđ alijs in occupatione positus, gratiam, auxilium, et gloriaz valeat promereri. **Recte**, sicut in vno corpore vero, laudatur membrum si rite fecerit

officium deputatum, quāuis appareat altero vilius. **Vituperat** autem, si preposito stere velit alienum licet honorabilius officium accipere. **Sic** in corpore mystico diuisiones gratiarū esse cōmemorauit plures apostolus. **Potest** ille predicare, sit ita potest etiam libere cōtemplari. **Potest** in homine manus vice pedum corpus aliquū sustentare. **Nemo** tamen diceret man⁹ debere passim/ambulationi se tradere. **A.** **Sentio** cōmonita, multaq; profunde recogitas qđ centralis finalis punctalisq; reductio in via dei est pre ceteris omnibus veraciter agnoscere quid iubeat de⁹. **Sit** ille sumus abbas noster, sit noster pastor, nos oues simplices pascue eius. **Alioqn** quantūcumq; sit zelus ardens et feruidus, ille tanq; scientia carens preceps est ad ruinam. **T.** **Propterea** beatus vir qui in lege domini meditatur die ac nocte, vt sciat quid iubendo prohibendoq; velit de⁹. **Nam** per consiliū ligatur nemo, q̄uis raro fiat vt homines precepta strēnue cōpleant, quin quodāmodo supererogent, et misceantur consilijs. **Vide** qđ qui diligit deum exempli gratia sub quatuor gradib; posset implere preceptum sub vno gradu vel duobus, facit igitur amplius q̄ necessse fuerit ad salutem, quod superogatio consilij nominari potest. **Adde** multos eē qui perfectiorib; operib; intendentes, minus incompatibiliter acquirere de perfectione dilectionis dei, q̄ in sua propria vel electione vel vocatione pmanentes in imperfectioribus. **Fuit** apud arhenas quidā magnus ciuis, cui quasi pro cōtumelia cōmissa est emundatio platearū ciuitatis. **Subscipio** libens inquit, et talem operam dabo, vt ipsa ciuitas munda sit. **Quo** sic impletō, contigit vt officij prius vilissimū, gloriosum putaret. **Dixit** vnus de prudentibus nostre etatis, dum fieret collatio super officijs vel artibus vel scientijs. **Quisquis** in sua arte sic exhibet se vt excellat in ea, ille laudandus, ille suscipiendus, ille eligendus. **A.** **Superest** adhuc scrupul⁹, vt hemens, ortu; habens ex predictis, que videtur asserere nullū esse consiliū vel q̄rendum vel dandū nisi de preceptis. **Qđ** dicere quid aliud est q̄ consiliorū progaruam penitus annullare, dimisso quolibet homine in latitudine pceptoz. **T.** **Si** data esset cui libet homini tanta cognitio

de premissis omnibus circa perfectionem cordis in dei dilectione conquisitis. Primum et principium est semper oculus cordis habere prout sapiens iussit ad illa que precepit deus. Cetera vero omnia tanquam in uania quodam accessoria reputare nisi pro quantum fuerint vel voto proprio vel superioris iniuncto precepta. Non ita tamen ut accipiamus quasi velamen malicie libertatem in diuinorum latitudine preceptorum sed bona et equa fide studeamus seruire deo in sanctitate et iusticia coram ipso omnibus diebus nostris nec ita periculum amemus ut pereamus in illo. Recte colligitur vere sentis hec fac ut diligere deum ex toto corde perfectoque cognoscaris.

Finit.

Tractatus doctoris consolatorij venerabilis magistri Johannis bannis de Berson Lancellarij parisiensis de meditatione.

Prima considera.

Quid sit meditatio et de triplici oculo.

Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Felix certe qui cum propheta potest et sententia dicere verbum istud. Sed videamus primo quid sit meditatio cordis. non pro carnali sed spirituali corde. Est autem meditatio vehemens cordis applicatio ad aliquid inuestigandum et inueniendum fructuose. Et hec applicatio fortis habet difficultatem que quandoque est maior quandoque minor. Quod ut intelligamus presupponamus ex creditis et ab experientia cor nostrum conditum esse et habere tres species oculorum. Oculos scilicet mentales rationales et sensuales. Et ex illis est utrobique unus oculus in cognitione et alius in affectione. Fundatur hec distinctio in quadam alia distinctione qua distinguimus hominem habere portionem seu faciem rationis duplicem. Quorum superior vertitur ad leges eternas altera ad temporales. neutra tamen in actu suo dependet ab organo corporeo. Sub istis est ratio demersa corpori que sensualitas appellatur. Primus horum oculorum vocatur ab aliquibus oculus mentis. Alter oculus rationis. Tertius oculus corporis.

Secunda confide.

Iste triplex oculus per peccatum conturbatus est.

Ut ab initio bene considerationalis creature talis ordo ordinisque tranquillitas que ad nutum et merum imperium sensualitas rationis inferiori et inferior ratio superiori seruebat. Et erat ab inferioribus ad superiora prius et facilis assensus faciente hoc leuitate originalis iusticie subuehente sursum corda. que admodum naturaliter ignis sua leuitate fert sursum. At vero postquam aduersus dominum supremum ingrata proditio demeruit auferri hanc iusticiam originalem. subintravit pondus grauissimum peccati quod miseram et captiuam animam trahere non cessat ad infima tanquam circumligata sit funibus catenis et copedibus vincula et in mendacitate et ferro. Sicque modo mirabili imo confusionem miserabili est facta ordinis prioris conuersio imo perversio que in hodie sicmerso tenebris et carcere ceco conturbatur est in ira oculus utriusque triplex per infectionem in sensualitate per obnubilatores in inferiori rationis portione et per quadam execrationem in rationis portione superiori.

Tertia considera.

Meditandi difficultas prouenit ex pena peccati principaliter.

Habemus ecce primariam causam difficultatis quam in meditatione sentimus quam in habendis semper ad dominum oculis experimur. facit hoc penalis grauedo deorsum iugiter impellens. que admodum videre est sensibiliter in aqueductu. quod tota facilitate defluit in ima continetur autem cum sursum leuatur non tamen cum violentia. Non aliter est de humano corde quod ad infima prius leuiter effluit. hanc et illac veluti sine retinaculo vel labore descendit. Quam facilis est ut ait poeta descensus auerni. Sed reuocare gradum superasque euadere ad auras hoc opus hic labor est.

Quarta considera.

Meditatio non solum fit in cognitiua sed etiam in affectiua.

Perferretur consequenter ex predictis naturam seu proprietatem meditationis quoniam ex hoc ipso que necessaria nobis ad deum tendentibus.